

ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ І НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї

ON THE ISSUE OF INTERACTION OF STATE BODIES AND NGOS IN COMBATING DOMESTIC VIOLENCE

Сикал М.М.,
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
цивільного та господарського права і процесу
Академія Державної пенітенціарної служби

Шамрук Н.Б.,
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного,
цивільного та господарського права і процесу
Академія Державної пенітенціарної служби

У статті досліджено питання взаємодії державних органів і недержавних організацій у протидії насильству в сім'ї. Проаналізовано різні види взаємодії державних органів і недержавних організацій у протидії насильству в сім'ї, зокрема акцентовано увагу на таких її видах: постійна, епізодична, двостороння, багатостороння, короткотривала, довготривала. Визначено основні форми та напрями взаємодії державних органів і недержавних організацій у протидії насильству в сім'ї, а також запропоновано низку заходів щодо її вдосконалення.

Ключові слова: види взаємодії, напрями взаємодії, форми взаємодії державних органів і недержавних організацій, протидія насильству в сім'ї.

В статье исследованы вопросы взаимодействия государственных органов и негосударственных организаций в противодействии насилию в семье. Проанализированы различные виды взаимодействия государственных органов и негосударственных организаций в противодействии насилию в семье, в частности акцентировано внимание на таких его видах: постоянное, эпизодическое, двустороннее, многостороннее, кратковременное, долговременное. Определены основные формы и направления взаимодействия государственных органов и негосударственных организаций в противодействии насилию в семье, а также предложен ряд мер по его совершенствованию.

Ключевые слова: виды взаимодействия, направления взаимодействия, формы взаимодействия государственных органов и негосударственных организаций, противодействие насилию в семье.

The article studies the interaction of state bodies and NGOs in combating domestic violence. It analyses different types of interaction of state bodies and non-governmental organizations in combating domestic violence, including accented note of its forms: continuous, episodic, bilateral, multilateral, short-term, long-term. This article defines the main directions and forms of interaction of state bodies and non-governmental organizations in combating domestic violence, and proposed a number of measures for its improvement.

The system measures combating domestic violence can be realized only through the joint efforts of all institutions, both public and non-governmental sector.

In the article the following forms of cooperation: coordination of combating domestic violence through identification of areas of activity and competence; help members of families where violence committed (through the complex psychological, legal, social, educational, information and other services to family members, which was committed violence); discussion, information and legal support for further measures against domestic violence.

The attention is focused on the further development of legal and institutional mechanisms for regional and national system of prevention of domestic violence: improvement of legal and administrative functioning of specialized government agencies on security area in the family; inter-sectoral coordination of government agencies and NGOs in this direction; the development and practical implementation of regional and national programs to combat and prevent domestic violence; state control over the implementation of these programs.

Key words: interactions, areas of cooperation, forms of cooperation between public authorities and non-governmental organizations to combat domestic violence.

Вирішення проблеми насильства в сім'ї та суспільстві прямо залежить від ступеня усвідомлення суспільством глибини цієї проблеми, її наслідків, які виражаються передусім у подальшій ескалації насильства. Зростання насильства є зараз домінуючою тенденцією для всього світу загалом. Насильство негативне за визначенням. Воно виявляється в різних ситуаціях і формах. Система заходів протидії цьому явищу може бути реалізована виключно через об'єднання зусиль усіх інституцій, як державного, так і неурядового секторів.

За характером зв'язків взаємодія буває постійною або епізодичною. Постійна взаємодія передбачена відповідними нормативними правовими актами. Наприклад, Інструкція визначає порядок здійснення управліннями (відділами) у справах сім'ї, молоді та спорту, службами у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й відповідними підрозділами поліції заходів щодо запобігання насильству в сім'ї та механізм їх взаємодії під час здійснення таких заходів [1]. Зокрема, для збору даних про випадки насильства в сім'ї управління (відділи) у справах

сім'ї, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, обласних, Київської й Севастопольської міських державних адміністрацій шокквартилу узагальнюють інформацію, яка надходить від управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій, надсилають її до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Епізодична взаємодія характеризується виникненням зв'язків при конкретних життєвих ситуаціях, наприклад, поліція й окремі громадські організації проводять профілактичні заходи за наявності звернень громадян про епізоди насильства в конкретній сім'ї.

За способом вирішення завдань взаємодія буває комплексною (проводяться відразу декілька різноспрямованих заходів, розроблених і погоджених різними суб'єктами взаємодії), а також індивідуально-визначеною (проводяться однотипні заходи декількома суб'єктами взаємодії). Наприклад, семінари з протидії сімейного насильства, що проводяться соціальними службами за участю практикуючих юристів і правоохоронців.

За кількістю учасників взаємодії розрізняють двосторонню й багатосторонню взаємодію. Двостороння взаємодія природно характеризується наявністю двох суб'єктів взаємодії. При багатосторонній – кількість учасників спільної діяльності необмежена.

За часом взаємодія буває короткотривалою (у разі реалізації невеликої кількості спільних заходів, які є нетривалими в часі, або епізодичних заходів) або довготривалою (характерно для постійної, нормативно врегульованої взаємодії), при якій комплекс спільних заходів здійснюється систематично, протягом значного періоду часу або взагалі системно, планово, без обмеження в часі.

Напрямами взаємодії прямо пов'язані з метою. Взаємоузгодженість цих двох понять зумовлена з тим, що мета взаємодії визначає комплекс напрямів і, більш детально, заходів, які необхідно реалізувати для досягнення завдань і цілей. Напрямами також можуть бути диференційовані за сукупністю заходів, що здійснюються під час взаємодії. Отже, взаємодія за напрямами буває правоохоронною, комунально-побутовою, з метою надання психологічної або правової, соціальної допомоги, спільного навчання тощо.

Стосунок до системи або підсистеми органів, що здійснюють боротьбу з корупцією під час взаємодії з метою запобігання насильству в сім'ї, не має принципового значення. Спільна діяльність повинна бути організована на чітко прописаних і нормативно встановлених або договірних засадах, при яких не має бути додаткових переваг, а також фінансового підтексту діяльності. Це означає, що спільна діяльність здійснюється виключно задля досягнення встановленої мети (запобігання насильству в сім'ї).

Ступінь конспірації або конфіденційності взаємодії в цій сфері не має тих особливостей, які притаманні, наприклад, оперативно-розшуковій взаємодії. Тому, як правило, конспірація під час взаємодії в цій сфері не використовується. Щодо конфіденційності, то, звісно, Конституція України гарантує кожному в державі конфіденційність приватної інформації, яка стосується особистого життя. Чинне законодавство України встановлює можливість втручання в особисте життя осіб виключно за рішенням суду в установлених випадках і в установленому порядку. Для взаємодії в досліджуваній сфері подібні випадки не характерні, а отже, взаємодія має бути відкритою й переслідувати виключно передбачену законодавством мету. При цьому застосування негласних методів роботи в процесі організації взаємодії неможливе.

За підставою виникнення взаємодія пов'язана або з конкретною життєвою ситуацією (фактом насильства в сім'ї), для профілактики або припинення якої потрібна взаємодія, або вимогою нормативного акту чи договору про спільну діяльність.

Питання організаційно-правової форми взаємодії й конкретних форм взаємодії необхідно дослідити більш детально. С.К. Коротов зазначає, що взаємодія – це форма кооперації сил і засобів для досягнення конкретної управлінської мети, а процес взаємодії моделюється суб'єктом управління заздалегідь [2, с. 63]. Я.Г. Стахов під взаємодією розуміє об'єктивно необхідну, зумовлену єдиною метою й загальними завданнями, здійснювану в межах чинного закону, спільну, погоджену за метою, місцем і часом діяльність органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів у конкретних організаційно-правових формах [3].

Повний перелік форм взаємодії дати неможливо, тому в науковій літературі можна віднайти таке компонування їх у чотири умовні блоки:

- 1) обмін інформацією;
- 2) спільна розробка управлінських рішень;
- 3) реалізація розроблених управлінських рішень (при настанні певних строків і виникненні відповідних ситуацій);
- 4) проведення інших різних погоджених заходів, які не були передбачені письмовими управлінськими рішеннями [4, с. 509].

Аналіз практичної діяльності різних державних органів і підрозділів, діяльність яких має правоохоронний характер, дає можливість, крім згаданих, виділити й такі її форми: функціонування «телефонів довіри»; проведення роз'яснювальної роботи з актуальних питань соціальної та гуманітарної політики, надання відповідних консультацій громадянам; прийом громадян і розгляд їхніх звернень; залучення до інформаційно-консультаційної роботи волонтерів (громадських консультантів); взаємодія щодо організації обліку осіб, стосовно яких систематично надходять повідомлення про вчинення насильства й інших подібних правопорушень або злочинів; залучення громадян і їхніх громадських формувань до правоохоронної діяльності за напрямами запобігання насильству в сім'ї.

Якщо звернутись до нормативно-правового регулювання взаємодії в цій сфері, то можна відзначити таке. Згідно з Інструкцією щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й відповідних підрозділів органів внутрішніх справ із питань здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї [1], Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту здійснюють такі повноваження:

- координують дії служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та органів внутрішніх справ із питань запобігання насильству в сім'ї;
- направляють жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї;

- здійснюють контроль за організацією й діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

- для організації надання необхідної допомоги членам сім'ї, де вчинено насильство або стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, ведуть облік даних про організації, установи й заклади, які працюють за напрямом запобігання насильству в сім'ї, та послуги, які ними надаються;

- співпрацюють із громадськими організаціями, об'єднаннями громадян щодо запобігання насильству в сім'ї;

- інформують громадськість про організації, установи й органи, які надають допомогу членам сім'ї, де вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

- організують проведення семінарів, «круглих столів», конференцій та інших заходів із питань запобігання насильству в сім'ї;

- організують надання психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг членам сім'ї, в якій було вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

- ініціюють винесення питання щодо проведення подальшої роботи з сім'єю, в якій учинено насильство, на засідання дорадчого органу [1].

Отже, узагальнення вищезазначеного свідчить про наявність таких форм взаємодії:

- координація суб'єктів протидії насильства в сім'ї через визначення напрямів їхньої діяльності й компетенції;

- допомога членам сім'ї, де вчинено насильство (через комплекс психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг членам сім'ї, в якій було вчинено насильство);

- обговорення, інформаційне й правове забезпечення подальших заходів протидії насильства в сім'ї.

Головним спрямуванням взаємодії щодо протидії насильству в сім'ї, виходячи з усього вищезазначеного, має бути таке:

- профілактична діяльність;
- соціальна підтримка;

– включення в реабілітаційні програми;
 – створення необхідних умов для подолання кризових ситуацій і наступного розвитку сім'ї.

Подальший розвиток і вдосконалення форм взаємодії суб'єктів протидії насильству в сім'ї ми вбачаємо в необхідності розвитку новітніх напрямів роботи в сім'ях, а також загальному покращенні рівня соціально-економічного та морального життя людей. При чому, на нашу думку, необхідно поступово змінювати пріоритети цієї діяльності в бік профілактики й запобігання насильству в сім'ї.

Покращення ситуації в досліджуваній сфері ми вбачаємо також через подальший розвиток правових та орга-

нізаційних механізмів регіональної й загальнодержавної системи запобігання насильству в сім'ї:

- удосконалення правового та управлінського забезпечення функціонування спеціалізованого державного органу виконавчої влади з питань безпеки в сім'ї;
- міжгалузєва координація роботи державних структур і громадських організацій у цьому напрямі;
- розробка та практична реалізація регіональних і національних цільових програм із боротьби й запобігання сімейному насильству;
- здійснення державного контролю за реалізацією названих програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року № 3131/386.
2. Коротов С.К. Некоторые теоретические вопросы совершенствования взаимодействия служб и подразделений органов внутренних дел / С.К. Коротов // Актуальные проблемы совершенствования управленческой деятельности МВД, УВД в свете требований постановления ЦК КПСС «Об улучшении работы по охране правопорядка и усилении борьбы с правонарушениями». – М., 1981. – С. 61–65.
3. Стахов Я.Г. Организационно-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел с другими правоохранительными органами в городе, районе : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Я.Г. Стахов ; Высшая юрид. заочная школа МВД РСФСР. – М., 1991. – 24 с.
4. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ : [підручник] / В.М. Плішкін ; за ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.